

AKTSIASELTSI A.L.A.R.A. nõukogu aruanne

AS-i 2022. majandusaasta aruande kohta esitamiseks üldkoosolekule

AS A.L.A.R.A. nõukogu, koosseisus Jane Paju (esimees), Merilin-Siret Sahku, Reelika Runnel ja Riina Aasa esitab üldkoosolekule kinnitamiseks AS A.L.A.R.A. 2022. majandusaasta aruande ja kasumi jaotamise ettepaneku.

AS A.L.A.R.A. põhitegevuseks on Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ja saastusest puhastamine, radioaktiivsete jäätmete käitlemise alaste projektide väljatöötamine ja rakendamine ning Eestis tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja ladustamine.

Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamise, omanikuta kiirgusallikate ohutustamiseks valmisoleku ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise teenuste teostamiseks on riigieelarves ettenähtud sihtotstarbeline toetus, kusjuures 2022. aastal oli toetus riigieelarvest 653 000 eurot.

Radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõju hindamiseks saadi Euroopa Liidu struktuuritoetuse ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetuse vahendeid kokku 616 005 eurot.

Ülejäänud tulu saadi peamiselt teistes ettevõtetes, tervishoiu- ja teadusasutustes tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja ladustamise eest kokku 164 757 eurot.

AS A.L.A.R.A. omab kiirgustegevuslube, mille alusel on tal Eestis ainuõigus kiirgustegevuseks Paldiski endisel tuumaobjektidel (loa kehtivusega kuni 24.05.2026. a.) ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas (loa kehtivusega kuni 01.03.2023. a.). Samuti omab AS lube radioaktiivse aine riigisiseseks veoks (loa kehtivusega kuni 19.11.2025. a.) ning ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiseks kasutatava kiiritusseadme ja kiirgusallikate hoidmiseks (loa kehtivusega kuni 30.05.2027. a.).

AS A.L.A.R.A. kõik aktsiad kuuluvad riigile, aktsiaselts on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi valitsemisalas.

2022. aastal olulisemateks töödeks olid:

1. Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine, sh. nende kiirgusohutuse ning turvalisuse tagamine.

2. Radioaktiivselt saastatud rajatiste desaktiveerimis-, demontaaži- jms. tööde teostamine Paldiski ja Tammiku objektidel:

2.1. Radioaktiivsete jäätmete käitlemine. Käideldud on teistelt asutustelt vastu võetud radioaktiivsed jäätmed ning eesmärgiga jäätmete mahtu vähendada on kiirgusuuringud ja saastusest puhastamine tehtud mahus 0,3 tonni. Jätkati Paldiski vahehoidlas asuvate jäätmepakendite kontrolliga vastavalt keskkonnaministri 04.10.2016. a. määruse nr 34 "Radioaktiivsete jäätmete klassifikatsioon, registreerimise, käitlemise ja üleandmise

nõuded ning radioaktiivsete jäätmete pakendi vastavusnäitajad” paragrahv 8 lõikele 7. Kokku kontrolliti 109 pakendit. Jäätmepakendite kontroll jätkub 2023. aastal. Lisaks jätkati ladustatavate jäätmepakendite (kokku 31 tk) gammaspektromeetrilise iseloomustamisega vastavalt Keskkonnaametiga kooskõlastatud meetodikale. Iseloomustamisega selgitati välja igas pakendis ladustatud jäätmete täpsem isotoobiline koostis ja aktiivsus, mis on aluseks näiteks nende jäätmete hilisema lõppladustamise viisi valikul. Jäätmepakendite iseloomustamine jätkub 2023. aastal. 2022. aastal võeti radioaktiivseid jäätmeid vastu kümnelt asutuselt (peamiselt tööstusettevõtted, tervishoiu- ja teadusasutused). Nendeks jäätmeteks olid kinnised kiirgusallikad, tuumamaterjali sisaldavad suitsuandurid ja militaarjätmed, radioaktiivset isotoopi sisaldava värviga kaetud skaalad ja lülitid, radioaktiivselt saastunud vanametall jne. (kokku 77 kiirgusallikat).

Eelpool nimetatud inimese tervisele ja ümbritsevale keskkonnale ohtlikud ning seetõttu käitlemist vajanud jätmed on käitlustööde tulemusena ohustatud.

2.2. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla likvideerimine. Jätkus Tammiku hoidlast aastatel 2009 kuni 2011 Paldiski objektile toodud eelsorteeritud jäätmete käitlemine ja ladustamine. Jätkati hoidla dekomissioneerimistöödega (saastusest puhastamise ja lammutamisega), sh. transporditi hoidla lammutamisel tekkinud ehitusjätmed Paldiski objektile ja jätkati kiirgusohutushinnangu koostamisega, mis on vajalik hoidla ja selle territooriumi vabastamiseks kiirgusohutuse nõuete kohaldamisest.

3. Omanikuta kiirgusallikate ohutustamine ja selleks vajaliku valmisoleku tagamine. Omanikuta kiirgusallikate ohutustamiseks loodud 13/7 (13 tundi päevas, 7 päeva nädalas) valmisolek seisneb kiirgustöötajate operatiivses valmisolekus allikate transpordiks, käitlemiseks ja ladustamiseks Paldiski radioaktiivsete jäätmete vahehoidlas. Valmisolek hõlmab igapäevaselt ajavahemikku 8.00 – 21.00, millal vähemalt üks AS-i esindav kiirgustöötaja on kättesaadav mobiiltelefoni teel päästeasutusele vms organisatsioonile (Keskkonnaamet, Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet jne.), kes on omanikuta kiirgusallika avastanud. Kokku ohustati 13 kiirgusallikat.

4. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõjude hindamine. Peamisteks tegevusteks olid:

4.1. Jätkati reaktorisektsioonide likvideerimise mõju hindamise aluseks olevate põhiuuringute läbiviimisega – valminud on mitmed tegevuse 4 „Reaktorisektsioonide likvideerimise (dekomissioneerimise) uuringud“ alltegevuste vahearuanne esimesed versioonid.

4.2. Reaktorisektsioonide likvideerimise lisauuringute läbiviimiseks korraldati riigihange nr 255212 „Mõjude hindamise aluseks olevate lisauuringute tellimine“, mille tulemusel sõlmiti hankeleping AS-i ja GScan OÜ vahel 27.12.2022. a.

4.3. Jätkati lõpphoidla rajamise mõju hindamise aluseks olevate uuringute läbiviimisega – valmis tegevuse 1 „Lõppladustuspaiga kolme optimaalseima asukoha väljaselgitamine“ vahearuanne ja valminud on mitmed tegevuse 2 „Lõppladustuspaiga kolme asukoha uuringud“ alltegevuste vahearuanne esimesed versioonid.

4.4. Jätkati lõpphoidla rajamise eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamisega – valmisid kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus ning toimus nende avalik väljapanek, avalik arutelu jms. tegevused.

4.5. jätkati kommunikatsiooniteenuse osutamisega – valmisid kommunikatsioonistrateegia aastani 2040 ja lühiajalise kommunikatsiooniplaani esimesed versioonid, valmisid Paldiski objekti virtuaaltuur ja droonivideo, alustati projekti uudiskirja väljaandmisega ning valmis projekti kodulehe täiendatud versioon.

5. Saastunud metallijäätmete sulatamine. Peamisteks tegevusteks olid:

5.1. Saastunud metallijäätmete sulatamiseks korraldatud riigihanke nr 248269 „Radioaktiivselt saastunud metallijäätmete käitlusteenuse tellimine“ turu-uuringu käigus ettevõtjatel saadud soovitudest lähtuvalt viidi lõpule saastunud metallijäätmete täiendav sorteerimine, kiirgusuuringud ja tükeldamine.

5.2. Kuna saastunud metallijäätmete sulatamiseks korraldatud riigihanke nr 248269 „Radioaktiivselt saastunud metallijäätmete käitlusteenuse tellimine“ menetlus lõppes hankelepingu sõlmiseta alustati ettevalmistavate tegevustega uue riigihanke korraldamiseks eesmärgiga teostada metallijäätmete sulatamine perioodil 2024-2026.

5.3. Koostati riigihanke alusdokumendid sulatamisel tekkivate kontsentreeritud tagastatavate radioaktiivsete jäätmete betoneerimiseks vajaliku betoonisõlme soetamiseks.

5.4. Betoneeritavate kontsentreeritud radioaktiivsete jäätmete ladustamiseks vajalike betoonkonteinerite soetamiseks korraldati riigihanke nr 244855 „Radioaktiivsete jäätmete betoonkonteinerite ost“, mille tulemusel sõlmiti hankeleping AS-i ja E-Betonelement OÜ vahel 29.07.2022. a.

6. Ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamine. Jätkati keskuse ruumi rekonstrueerimise, gammamõõteseadmete kalibreerimise süsteemi ja keskuse üldiseks toimimiseks vajalike abiseadmete soetamise ning kiirgustegevusloa taotluse täiendamiseks kasutatava kiiritusseadme ja kiirgusallikate hoidmiseks (luba anti 30.05.2022. a.).

Eesti teistelt ettevõtetelt, tervishoiu- ja teadusasutustelt radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja vaheladustamise eest laekus 123 928 eurot ning jäätmete transpordi eest 3 323 eurot.

Omanikuta kiirgusallikate transpordi, käitlemise ja vaheladustamise eest perioodil 01.07.2021 – 30.04.2022 laekus 2022. aastal 19 425 eurot.

Investeeringud

2022. aasta investeeringuna jätkati kalibreerimiskeskuse ruumi rekonstrueerimisega, milleks kasutati 12 744 eurot ja alustati Paldiski objekti väravahoone ventilatsioonisüsteemi rekonstrueerimisega mahus 1 000 eurot.

Majandustulemustest

2022. aasta eelarves planeeriti kasumiks sihtfinantseerimise brutomeetodi korral (tulud arvestavad Agentuuri mitterahalist toetust kalibreerimiskeskuse rajamiseks) 206 874 eurot. Sihtfinantseerimise netomeetodi korral (tulud ei arvesta Agentuuri mitterahalist toetust kalibreerimiskeskuse rajamiseks) oli planeeritav kahjum 38 800 eurot. Majandusaasta lõppes 132 667 euro suuruse kasumiga, mis oli tingitud kahest asjaolust:

- toetust 245 674 eurot Agentuurilt ei saadud. Gammamõõteseadmete kalibreerimise süsteemi tarnimise eelduseks on süsteemi valmimise järgne

testimine tootja tehases. Neljandas kvartalis 2021 toimus testimine tootjast tingitud probleemide tõttu vaid osaliselt, mistõttu polnud süsteemi võimalik Eestisse tarnida. Kordustest toimus teises kvartalis 2022. Agentuuri ametlikku otsust testi aktsepteerimise kohta ja süsteemi tarnimist on oodata esimese poolaasta 2023 alguses ning seetõttu on vastav toetus planeeritud uuesti AS-i 2023. aasta eelarvesse.

- planeeritust suurem müügitulu (kokku 164 757 eurot) seoses kavandatust suuremas mahus radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja vaheladustamisega.

Perioodil 01.01. – 28.02.2022. a. oli nõukogu kolme liikmeline ja perioodil 01.03. – 31.12.2022. a. oli nõukogu nelja liikmeline. 2022. aastal oli nõukogu koosseis järgmine:

- perioodil 01.01. – 28.02.2022. a. Jane Paju (esimees), Merilin-Siret Sahku ja Riina Aasa.
- perioodil 01.03. – 31.12.2022. a. Jane Paju (esimees), Merilin-Siret Sahku, Reelika Runnel ja Riina Aasa.

2022. aastal toimus neli nõukogu koosolekut. Nõukogu on heaks kiitnud 2022. majandusaasta aruande, kinnitanud äriühingu 2023. aasta eelarve ja osalenud teiste äriühingut puudutavate küsimuste lahendamisel, mida kajastavad nõukogu koosolekute protokollid.

Nõukogu liikmete tasud 2022. aastal olid:

Jane Paju – 4 800 eurot;

Merilin-Siret Sahku – 2 400 eurot;

Reelika Runnel – 2 000 eurot;

Riina Aasa – 2 400 eurot.

Nõukogu liikmete tasud kokku 2022. aastal olid 11 600 eurot.

Äriühingu igapäevast majandustegevust juhtis perioodil 01.01.2022 kuni 31.12.2022 juhataja Joel Valge. 2022. aastal oli äriühingu töötajate arv 10. Juhataja Joel Valge tasu 2022. aastal oli 60 320 eurot.

Nõukogu hindab juhataja tegevuse väga heaks. 2022. aasta eelarve ja tegevuskava on täidetud. Eraldi väärib märkimist:

1. läbirääkimiste tulemusel Keskkonnaministeeriumiga suurendati Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõjude hindamise projektide rahastamise mahtu 8,559 miljonilt eurolt 9,559 miljoni euronni eesmärgiga teostada täiendava tegevusena reaktorisektsioonidesse paigutatud kinniste kiirgusallikate ja radioaktiivsete jäätmete asukohtade kaardistamine unikaalsete detektorite abil nn. sektsioonide läbivalgustamise teel. Projektide täitmiseks kasutatakse 85% Euroopa Liidu perioodi 2014-2020 struktuuritoetuste ja 15% SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendeid.
2. planeeritust varem (algselt planeeritud aastateks 2024-2025) alustati projekti „Paldiski endise tuumaobjekti reaktorisektsioonide likvideerimise mõju hindamine“ raames unikaalsete detektorite abil reaktorisektsioonidesse paigutatud

kinniste kiirgusallikate ja radioaktiivsete jäätmete asukohtade kaardistamisega, milleks korraldati edukalt riigihange ja sõlmiti 27.12.2022. a. hankeleping kogumaksumusega 1 668 000 eurot. Seeläbi kasutatakse maksimaalselt ära eelnimetatud projektide täitmiseks eraldatud Euroopa Liidu perioodi 2014-2020 struktuuritoetuste ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendid, mis muidu oleks jäänud osaliselt kasutamata.

AS A.L.A.R.A. eelmiste perioodide jaotamata kasum seisuga 31.12.2022 on 463 585 eurot.

Nõukogu toetab juhatuse ettepanekut kinnitada 2022. aasta kasum 132 667 eurot, millest 6 633 eurot jaotada eraldisena reservkapitali ja jätta vaba omakapital summas 589 619 eurot jaotamata.

Võimaliku hädaolukorra likvideerimiseks on vajalik reserv, mis oleks vajalik võimaliku kiirgushädaolukorra lahendamiseks¹ Paldiski endisel tuumaobjektil ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas, seoses AS-i (kiirgus)tegevusega, mille maksumus ekspert hinnangu alusel sõltuvalt hädaolukorra spetsiifikast võib ulatuda kuni 1,8 miljoni euron. Võimaliku saastuse leviku kiireks piiramiseks on reeglina vajalikud kohesed meetmed, mis võivad eeldada ka koheseid kulusid materjalide, seadmete vms. soetamiseks. Omamata reservi vähemalt 500 000 eurot ei pruugi AS suuta vajalikul määral hädaolukorda likvideerida.

AS-l on kiirgustegevusload Paldiski endise tuumaobjekti saastusest puhastamiseks ja radioaktiivsete jäätmete vaheladustamiseks ning Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla ohutustamiseks. Mõlemal objektil toimub kiirgusseaduse paragrahvi 34 lõike 2 mõistes suure ohuga kiirgustegevus.

Plaanid 2023. aastaks

2023. aastal on AS-l A.L.A.R.A. plaanis teostada järgmised olulisemad tööd, mis on vajalikud Paldiski ja Tammiku objektide haldamiseks ning projektide täitmiseks:

1. Paldiski endise tuumaobjekti haldamine ja selle ohutuse ning turvalisuse tagamine, mis hõlmab endas ka objekti kiirgusseiresüsteemide arendamist.
2. Paldiski objekti radioaktiivsete jäätmete käitlemise alaste varasemate projektide täitmisel kogutud jäätmete täiendavad kiirgusuuringud ja saastusest puhastamine ning teistelt asutustelt vastu võetud radioaktiivsete jäätmete käitlemine.
3. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ja selle ohutuse ning turvalisuse tagamine.
4. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla likvideerimine – hoidla pindade nõuetekohane (vastavuses siseriiklike õigusaktidega ja rahvusvaheliste nõuetega ning kiirgusohutuse valdkonna heade tavadega) saastusest puhastamine, tekkinud radioaktiivsete jäätmete transport, käitlemine ja ladustamine Paldiski objektis asuvas radioaktiivsete jäätmete vahelhoidlas.

¹ – kiirgusseaduse paragrahv 32 lõige 14 kohustab kiirgustegevusloa omanikku leevendama hädaolukorra (seaduses nimetatud „avariikiirituse olukorra“) tagajärgi.

5. Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimiseks ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamiseks mõjude hindamiste ettevalmistamine ja läbiviimine.
6. Saastunud metallijäätmete sulatamise ettevalmistamine ja läbiviimine.
7. Keskkonna- ja kiirgusseire läbiviimine Paldiski objektil ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas. Vajadusel seiretulemustest lähtuvalt meetmekavade koostamine ja rakendamine.
8. Omanikuta kiirgusallikate ohutustamine ja selleks valmisoleku tagamine.
9. Ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamine.

Ülalnimetatud tööde teostamiseks on AS-le 2023. a. riigieelarvest eraldatud sihtotstarbelist toetust 653 000 eurot, Paldiski endise tuumaobjekti kahe reaktorisektsiooni likvideerimise ja radioaktiivsete jäätmete lõpphoidla rajamise mõjude hindamiseks ning saastunud metallijäätmete sulatamiseks kasutatakse 7 584 410 eurot Euroopa Liidu struktuuritoetuste vahendeid ja 1 338 425 eurot SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetuse vahendeid ning Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri poolne mitterahaline toetus ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamiseks on 248 081 eurot. Lisaks kasutatakse AS-i müügi- ja finantstulu vahendeid 86 000 eurot ja eelmiste perioodide jaotamata kasumi vahendeid 154 840 eurot.

2023. aasta investeeringuna on kavas kalibreerimiskeskuse ruumi rekonstrueerimise jätkamine mahus 9 000 eurot ja Paldiski objekti väravahoone ventilatsioonisüsteemi rekonstrueerimise jätkamine mahus 10 000 eurot.

Põhjendus riigi osaluse säilitamise vajaduse kohta:

- AS A.L.A.R.A. põhiülesandeks on kahe minevikupärandina riigi vastutusse antud spetsiifilise objekti – Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ning ohutustamine;
- radioaktiivsete jäätmete vastuvõtmine käitlemiseks ja vaheladustamiseks teistelt asutustelt ja ettevõtetelt, mis vastab rahvusvahelistele ja Euroopa Liidu radioaktiivsete jäätmete käitlemise ning vaheladustamise nõuetele. Ettevõtetulu teistelt ettevõtetelt radioaktiivsete jäätmete vastuvõtmise teenuse eest on kaduvväike võrreldes kulutustega, mis on vajalikud desaktiveerimise ja demontaažitööde teostamiseks Paldiski ja Tammiku objektidel.
- AS A.L.A.R.A. on ainuke tööstuses, tervishoiu- ja teadusasutustes tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks kiirgustegevusluba omav ettevõtte Eestis. AS omab ainsana piisavat oskusteavet omanikuta kiirgusallikate ohutustamisel.
- AS A.L.A.R.A. on keskvalitsusse kuuluv riigi osalusega äriühing riigieelarve seaduse tähenduses.

(allkirjastatud digitaalselt)

(allkirjastatud digitaalselt)

Jane Paju

Merilin-Siret Sahku

(allkirjastatud digitaalselt)

(allkirjastatud digitaalselt)

Reelika Runnel

Riina Aasa